

ИҚТИСОДИЙ ТИЗИМДА ЯШИЛ ЛОГИСТИКА ВА ЯШИЛ МОЛИЯЛАШТИРИШНИНГ АҲАМИЯТИ

*Р.Х. Карлибаева ТДИУ и.ф.д профессор
С.Б. Махмудов ИТМ таянч докторанти*

Хорижий мамлакатлар иқтисодиётида логистика таъминот занжирларини молиялаштиришнинг ноъананвий усуллари кенг тарқалмоқда. Хусусан, яшил логистика ва яшил молиялаштириш барқарор ривожланиш ва атроф-муҳитни бошқариш фонидида жуда долзарб масалалардан бири ҳисобланиб келмоқда.

Хорижлик олим Сюзан Вонгнинг фикрича яшил логистика таъминот занжири операцияларининг атроф-муҳитга таъсирини минималлаштириш орқали барқарор иқтисодий ўсишга эришиш учун калит ҳисобланади. [1] Бу инновацион технологияларни, қайта тикланадиган энергия манбаларини ва ресурсларни самарали бошқаришни интеграциялашган ҳолда яхлит ёндашувни талаб қилади.

Яшил молиялаштириш молиявий соҳадаги парадигма ўзгаришини ифодалайди, у иқтисодий мақсадларни экологик барқарорлик билан уйғунлаштиради. Шунингдек, яшил молиялаштириш тоза технологиялар, қайта тикланадиган энергия ва экологик тоза амалиётларни тарғиб қилувчи инвестиция имкониятларини таклиф қилади ва паст углеродли иқтисодиётга ўтишга замин яратади. [2]

Яшил логистика транспорт, сақлаш, қадоқлаш ва тарқатишни ўз ичига олган бутун таъминот занжири жараёнига экологик тоза амалиёт ва тамойилларнинг интеграциялашувини англатади.[3] Яшил логистика углерод чиқиндиларини камайтириш, транспорт маршрутларини оптималлаштириш, энергия тежайдиган амалиётларни илгари суриш ва барқарор қадоқлаш материалларини қабул қилиш орқали логистика фаолиятининг атроф-муҳитга таъсирини минималлаштиришга қаратилган. Шунингдек, яшил логистика нафақат иқлим ўзгаришини юмшатиш ва табиий ресурсларни сақлашга ҳисса қўшади, балки операцион самарадорликни ошириш, харажатларни камайтириш ва корхоналарнинг атроф-муҳитга масъул субъектлар сифатидаги обрўсини ошириш орқали иқтисодий фойда келтиради.

Бошқа томондан, яшил молиялаштириш экологик барқарор лойиҳалар ва ташаббусларни қўллаб-қувватловчи молиявий воситалар, механизмлар ва амалиётларни англатади. [4] Бу молиявий ресурсларни қайта тикланадиган энергия, энергия самарадорлиги, чиқиндиларни бошқариш, тоза технологиялар ва бошқа экологик фойдали фаолиятни рағбатлантирадиган инвестицияларга йўналтиришни ўз ичига олади. Шунингдек, молиялаштириш турли шаклларда бўлиши мумкин, жумладан яшил облигациялар, яшил кредитлар, яшил стартаплар учун венчур капитали ва барқарор лойиҳалар учун давлат имтиёзлари ёки субсидиялар ҳисобланади.[5] Капитални барқарор фаолиятга йўналтириш орқали яшил молиялаштириш паст углеродли ва ресурслардан тежамкор иқтисодиётга ўтишда ҳал қилувчи роль ўйнайди.

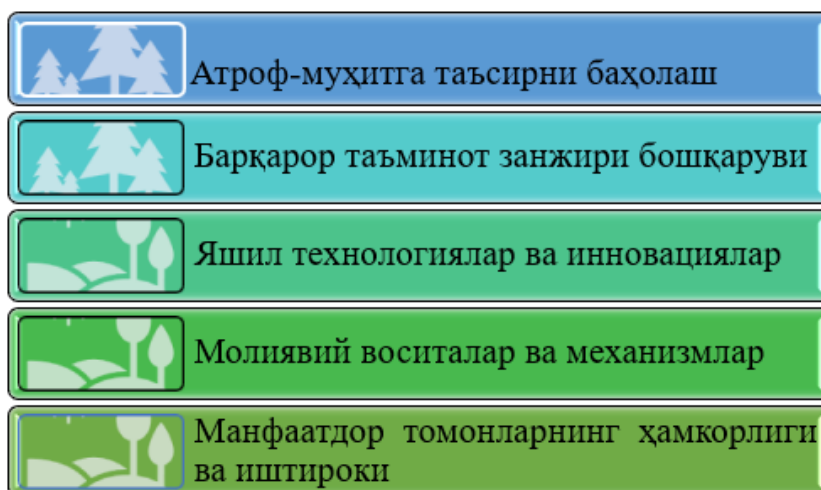
Яшил логистика ва яшил молиялаштиришнинг долзарблиги уларнинг иқлим ўзгариши, ифлосланиш ва ресурсларнинг камайиши каби долзарб экологик муаммоларни ҳал қилиш салоҳиятидадир. Улар корхоналар, ташкилотлар ва ҳукуматларга барқарор амалиётларни қабул қилишда глобал экологик мақсадларга эришишга ҳисса қўшиш учун амалий ечимлар ва молиявий ёрдам беради.

Бундан ташқари, яшил логистика ва яшил молиялаштириш инновацияларни рағбатлантириш, яшил иш ўринларини яратиш ва барқарорлик ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш билан боғлиқ соҳаларда иқтисодий ўсишни рағбатлантириш қобилиятига эга. Улар корхоналарни янада барқарор ва ижтимоий масъулиятли

амалиётларни қўллашга ундайди, шу билан истеъмолчилар атроф-муҳит муаммоларини тобора ортиб бораётган дунёда уларнинг рақобатбардошлигини ва бозордаги мавқеини оширади.

Яшил логистика ва яшил молиялаштиришнинг долзарблиги экологик муаммоларни ҳал қилиш, барқарор ривожланишни рағбатлантириш ва ҳозирги ва келажак авлодлар учун барқарор ва барқарор келажакни яратишнинг шошилини зарурати билан боғлиқ.

Хорижлик олимлар томонидан логистика ва молия секторларида барқарорликка эришиш учун ечимларни таклиф қилиш учун яшил логистика ва яшил молиялаштириш бўйича турли тадқиқотлар ўтказдилар ва улар қуйидагича тизимлашрилди.

1-расм. Яшил логистика ва яшил молиялаштиришнинг долзарб масалалари.

Манба: Муаллифлар томонидан мустақил ишлаб чиқилди.

Атроф-муҳитга таъсирни баҳолаш логистика фаолияти ва молиявий амалиётларнинг атроф-муҳитга таъсирини таҳлил қиладилар, углерод чиқиндиларини, энергия истеъмолини, чиқиндиларни ишлаб чиқаришни ва ресурслардан фойдаланишни баҳолайдилар. Улар логистика операциялари ва молиявий инвестицияларнинг атроф-муҳитга таъсирини аниқлайди, такомиллаштириш йўналишларини аниқлайди ва таъсирни юмшатиш стратегиясини таклиф қилади.

Барқарор таъминот занжири бошқаруви яшил амалиётларни таъминот занжири бошқарувига, шу жумладан логистика ва харидларга интеграциялашга қаратилган. [6] Тадқиқотчилар транспорт маршрутларини оптималлаштириш, чиқиндиларни камайтириш, энергия самарадорлигини ошириш, экологик тоза қадоқлаш ва қайта ишлаш ва чиқиндиларни бошқариш учун тескари логистикани яхшилаш йўлларини ўрганмоқда. Улар барқарор таъминот занжири амалиётларининг харажатларни тежаш, мижозлар эҳтиёжини қондириш ва атроф-муҳит кўрсаткичларига таъсирини ўрганадилар.

Яшил технологиялар ва инновациялар яшил логистика ва молияни қўллаб-қувватловчи технологик ютуқлар ва инновацияларни ўрганадилар. Бунга электр ва гибрид транспорт воситалари, муқобил ёқилғилар, ақлли транспорт тизимлари, қайта тикланадиган энергия ечимлари, яшил қадоқлаш материаллари ва таъминот занжирини самарали бошқариш ва молиявий операциялар учун рақамли платформалар бўйича тадқиқотлар киради.

Молиявий воситалар ва механизмлар яшил облигациялар, барқарорлик билан боғлиқ кредитлар, таъсирчан инвестициялар ва углерод бозорлари каби яшил

молиялаштиришни осонлаштирадиган турли молиявий воситалар ва механизмларни ўрганадилар. Улар барқарор лойиҳалар учун капитални жалб қилиш ва логистика ва бошқа соҳаларда яшил амалиётни рағбатлантиришда ушбу воситаларнинг мақсадга мувофиқлиги, кенгайтирилиши ва самарадорлигини баҳолайдилар.

Манфаатдор томонларнинг ҳамкорлиги ва иштироки яшил логистика ва молиялаштиришни илгари суриш учун ҳамкорликка қаратилган. Тадқиқотчилар ҳукуматлар, бизнеслар, молия институтлари ва фуқаролик жамиятининг барқарор амалиётларни ривожлантиришдаги ролини ўрганадилар. Улар умумий барқарорлик мақсадларига эришиш учун ҳамкорлик, билим алмашиш ва жамоавий ҳаракатларни ривожлантириш стратегияларини таҳлил қиладилар.

Шунингдек, яшил логистика ва яшил молиялаштириш бўйича билимлар базасига ҳисса қўшади, сиёсатчилар, бизнес ва бошқа манфаатдор томонларга барқарор амалиётларни қабул қилиш ва кам углеродли ва экологик масъулиятли келажакка ўтиш учун тушунча ва тавсиялар беради.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати.

1. Wong S. P. Y. et al. *End-of-life care for patients with advanced kidney disease in the US Veterans Affairs Health Care System, 2000-2011* // *American Journal of Kidney Diseases*. – 2018. – Т. 72. – №. 1. – С. 42-49.

2. Mitchell J. *The evolution of devolution: Labour's home rule strategy in opposition* // *Government and Opposition*. – 1998. – Т. 33. – №. 4. – С. 479-496. Kumar A. *Green Logistics for sustainable development: an analytical review* // *IOSRD International Journal of Business*. – 2015. – Т. 1. – №. 1. – С. 7-13.

3. Stojanovic D., Ilic B. *Green financing in the function of risk management environment and sustainable economic growth* // *Economic and Social Development: Book of Proceedings*. – 2018. – С. 69-76.

4. Махмудов, С. (2022). ОЦЕНКА РОЛИ СФЕРЫ ЛОГИСТИКА В ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ. *Economics and Education*, 23(4), 296–307. https://doi.org/10.55439/ECED/vol23_iss4/a600

5. Махмудов, С. (2021). Зарубежный опыт финансирования логистических компаний. *Экономика и инновационные технологии*, (3), 13–20. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/11862

6. Khamdamov, Shoh-Jakhon, et al. "ECONOMETRIC MODELING OF CENTRAL BANK REFINANCING RATE IN UZBEKISTAN." *Proceedings of the 6th International Conference on Future Networks & Distributed Systems*. 2022.

THE IMPORTANCE OF THE FINANCIAL MARKET IN THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UZBEKISTAN

Yuldashev Shamsiddin –

Samarkand State University, associate professor

Boliboyeva Umida –

Student of Samarkand State University

If we pay attention to the indicators of the economic development of the countries of the world, we can see that in most countries the role of the financial sector is greater than the real sector. Therefore, in Uzbekistan, the use of securities in the development of the stock market and financing of joint-stock companies is one of the important aspects of the economic development of our country. For this reason, the Honorable President stated that "developing a financial market development strategy in 2020-2025 and bringing the ratio of total securities in free circulation to the gross domestic product to at least 10-15% by the end of 2025 is the main issue".[1]